

A - 116722

Mitte müügiks.

Autorilt.

Eraldine äratõmme ajakirjast EESTI ARST 1938, nr. 1.

I—III arstiteaduslik ja tervishoiuline näitus Tartus 1921, 1926 ja 1932.

Herbert Normann.

(17 joonisega tekstis ja ühe joonisega erilehel.)

Arstiteaduslikke ja tervishoiulisi näitusi on Eestis üldse peetud kolm, kusjuures kõik nad on toimunud Tartus. Nende tegelikuks korraldajaks on olnud Eesti Arstideseltside Liidu ülesandel Tartu Eesti Arstide Selts, kohaks — Ülikooli suur hoone Aia tän. 46 (I näituse ajal veel 38-a), kus asuvad Tervishoiu-instituut, Mineraloogia- ja Geoloogia-kabinett, Zooloogia-instituut ja mitmed teised asutised. Esimene näitus toimus aastal 1921 I Eesti Arstide Kongressi ajal, teine — 1926 V Eesti Arstidepäeva ja kolmas — 1932 II Eesti Arstide Kongressi ehk X Eesti Arstidepäeva ajal.

Näituste eesmärgiks oli igakülgset tutvustada nii arste kui ka laiemaid rahvahulkasid arstiteaduslikkude saavutistega, uurimisviisidega ja vahendeiga, ravimisabinõudega, Eesti rahvatervishoiuga ja Eestisse puutuva arstiteadusliku kirjandusega.

I arstiteaduslik näitus.

I arstiteadusliku näituse eeltööd ulatuvad juba 1921. a. algusse. Tartu Eesti Arstide Seltsi üldkoosolekul 11. veebr. 1921 valiti I Eesti Arstide Kongressi korraldav toimkond (või nagu protokollis öeldud komisjon), koosseisus: prof. A. P a l d r o c k (esimees), prof. L. P u u s e p p, dots. k. t. S. T a l v i k, prof. A. R a m m u l ja dr. E d. L u k k, kelle korraldustöö algul juba tekkis mõte kongressi ajal panna toime väikest arstiteaduslikku näitust kusagil Ülikooli ruumes, kus oleks välja pandud arstiteaduse alalt kõik see, mis Ülikooli kliinikuis ja instituudes võiks olla arstele ja rahvale huvitavat.

201137975

Tartu Eesti Arstide Seltsi koosolekul 14. apr. 1921 teatas S. Talvik, et kongressi korraldav toimkond on valinud näituse toimkonna, koosseisus: dots. C. Schlossmann, prof. K. Happich, ja dr. R. Bernakoff, kusjuures toimkonna esimeheks (juhatajaks) on C. Schlossmann. K. Konik'u ettepanekul valiti näituse toimkonda ka dr. A. Valdes.

Tartu Eesti Arstide Seltsi koosoleku protokollist 12. maist 1921 on näha, et näituse toimkond on oma vahel ametid jaotanud järgmiselt: esimeheks on C. Schlossmann, tege-likuks juhatajaks K. Happich, kirjatoimetajaks A. Valdes ja laekuriks R. Bernakoff. Samal koosolekul 12. mail otsustati näitus pidada 30. novembrist kuni 7. detsembrini 1921 Hügieeni-instituudi ruumes Ülikooli suures hoones Aia tänaval. Ka peeti soovitavaks näituse ajal korraldada rahvalikke loenguid, võimaluse korral udupiltidega.

Ühest hilisemast protokollist ilma kuupäevata on näha, et näituse toimkonna kirjatoimetaja abiks on valitud dr. E. Saaberg (Saareste). Koosolekul 19. okt. 1921 valiti näituse kirjatoimetajaks vahepeal tagasi astunud A. Valdes'e asemele dots. J. Blumberg.

Näituse korraldustöö vältel laienesid Valdes'e¹⁾ andmeil ikka enam ja enam esialgsete kavatsuste piirid. Otsustati paluda osa võtta näitusest mitte ainult Ülikooli asutisi, vaid ka teisi Eestis arstiteaduse ja rahvatervishoiu alal töötavaid asutisi ja ettevõtteid ning võimaldada ka välismaa-äride näitusele pääsemist.

Näituse kavasad saadeti igale poole, küll üksikuile isikuile, küll asutisile, töökodadele ja äridele, kes oleksid võinud näitusest osa võtta. Näituse osavõtmise kutseid ühes kavade-ga saadeti ka üksikute riikide esindajate kaudu välismaale. Eriti kiiret ja elavat vastukõla leidis näitus Saksamaa äride ringkondades, kuna kodumaa asutisi ja töökodasid oli palju raskem näitusest osavõtmisele õhutada. Näituse mõte ja ots-

¹⁾ A. Valdes]: Eesti Arst 1, nr. 2, kaane lk. 2, (1922).

tarve ei paistnud paljudele selge olevat. Tuli ajalehtedegi kaudu asjastuhvitatuid virgutada (Valdes).

Näitusele tulid lahkesti vastu Vabariigi Valitsus, linnade ja maakondade valitsused. Vabariigi Valitsuse poolt tehti rida kergendusi näituse hõlpsamaks teostamiseks. Tervishoiu Peavalitsus ja üksikute linnade ja maakondade valitsused andsid rikkalikku ainelist toetust. See virgutab veel enam hoogsamale ja sisukamale korraldamisele (Valdes).

Esialgselt kavatseti näitust pidada Ülikooli aulas, kuid ruumid ei osutunud kohaseks. Jäädi siis, nagu ülalpool juba tähendatud, peatuma Hügieeni-instituudi ruumidel Ülikooli suures hoones Aia tänaval, kuid needki jäid eksponaatide rohkuse tõttu kitsaks, nii et ruumi tuli juurde paluda Zoologia-instituudilt.

Otsustati samuti paluda vastavaid juhatajaid avada rahvale näituse ajal Mineraloogia- ja Geoloogia-kabinet ja Zoologia-muuseum.

Ka anti välja näituse kataloog pealkirjaga: „Eesti Arstide Kongressi ajal Tartus korraldatava arstiteaduslise näituse nimekirj 30. XI — 1921 — 7. XII. Katalog der Medizinischen Ausstellung während des Estnischen Aertzekongresses in Dorpat“ (vt. joonis lk. 19).

Näituse toimkonna moodustasid lõplikul kujul: dots. C. Schlossmann, prof. K. Happich (juhatajad), dots. J. Blumberg (kirjatoimetaja), dr. R. Bernakoff (laekur) ja dots. H. Reichenbach (Riikoja), dr. A. Valdes, prof. A. Rammul, dr. H. Hefftler (Sõjaväe Tervishoiu Valitsuse esindaja), dr. J. Vilms, prof. L. Puusepp, prof. A. Paldrock, eradots. magnd. pharm. H. Metsapa ja dots. k. t. S. Talvik (liikmed).

Näituse revidentideks olid dots. K. Saral, dr. K. Jüridado ja dr. R. Villems.

Auhinnamõistjaks olid valitud: professorid K. Happich, K. Konik, L. Puusepp, J. Miländer, A. Rammul, J. Stamm, dots. J. Blumberg, dr. A. Schulzenberg ja dr. A. Lossmann.

Näitusel olid ette nähtud 11 osakonda: 1) normaalne anatoomia ja füsioloogia (juhataja: dots. H. Reichenbach); 2) patoloogiline anatoomia (juhataja: dr. A. Valdes); 3) bakterioloogia (juhataja: prof. K. Happich); 4) avalik tervishoid (juhatajad: prof. A. Rammul, prof. K. Happich ja dr. med. H. Heffler); 5) sport (juhataja: dr. J. Vilms); 6) kliiniline arstiteadus (juhatajad: prof. L. Puusepp ja dr. W. Wadi); 7) sugu- ja nahahaigused (juhatajad: prof. A. Paldrock ja dr. A. Kook); 8) ravimid (juhatajad: rohuteadlased magnd. pharm. H. Metsapa ja mag. pharm. H. Maddisson¹⁾); 9) kirurgilised ja optilised arstiriistad ja ortopeedia (juhataja: dots. J. Blumberg); 10) füüsikalised ravivahendid (juhatajad: prof. L. Puusepp ja dr. V. Lindeberg) ja 11) arstiteaduslik kirjandus (juhataja: dots. S. Talvik).

Näituse avas pidulikult 30. nov. A. Paldrock, tähendas, et vabal Eestil on nüüd võimalus ka teaduse alal teistele näidata, mida ta võib. Selle tunnuseks on näitus ja korraldatav arstidekongress. Näituse otstarve on näidata teaduse edusamme ja rahva tervishoiulist seisundit.

Näitus ise oli väga rikkalik ja jättis mitmekesise ja täiusliku mulje. Kodumaa väljapanekute kõrval oli rohkesti eksponaate välismaalt.

Normaalse anatoomia ja füsioloogia osakonnas olid välja pannud Ülikooli Anatoomia-instituut (juhataja: prof. A. Sommer) anatoomilisi preparaate inimeskeha üksikute elundite ja kehaosade näol, Histoloogia-instituut (juhataja: prof. A. Sommer) kudede ja rakkude preparaate mikroskoopide all ja Füsioloogia-instituut (juhataja: prof. A. Lipschütz) aparaate, tabeleid, mitmesuguseid õppeabinõusid ja instituudist peale eesti ülikooli avamist ilmunud teaduslikke töid. Peale muu olid Füsioloogia-instituudi poolt välja pandud ka dr. phil. K. Wagner'i valmistatud mikroskoopilisi preparaate, mis selgitasid sugunäär-

1) Algul pidi ravimite osakonna juhatajaks olema koos H. Metsapa'ga A. Kessler.

mete sisesekreetsiooni, ja prl. L. Lehberr'ti tehtud vastavaid jooniseid.

Samas osakonnas esitas preparaate võrdleva anatoomia alalt Ülikooli Zooloogia-instituut (juhataja: prof. J. v. Kennel), kuna kirjastus-ühisuse „Agronom“ õppevahendite töökoda Tartust oli välja pannud anatoomiliste preparaatide mudeleid.

Patoloogilise anatoomia osakonnas olid eksponeerinud Ülikooli Patoloogia-instituut (juhataja: prof. A. Ucke) patoloogilis-anatoomilisi preparaate inimeskeha üksikute elundite ja kehaosade mitmesuguste haiguste kohta, Loomaarstiteaduskonna Patoloogilise Anatoomia Instituut (juhataja: prof. J. Waldmann) ka mitmesuguseid patoloogilis-anatoomilisi preparaate ja Kohtuarstiteaduse-instituut (juhataja: dots. S. Talvik) kogu anatoomilisi ja mikroskoopilisi preparaate kohtuarstiteaduse alalt, peale selle päevapilte ja instituudis tehtud teaduslikke töid.

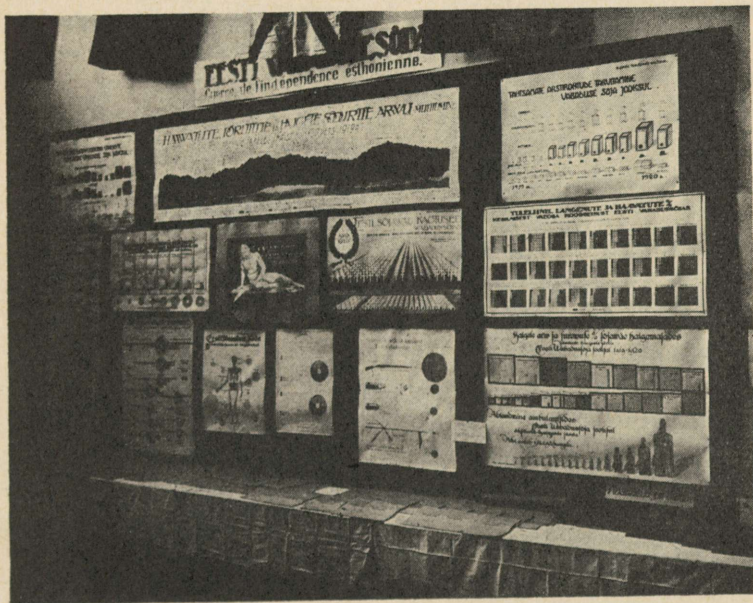
Bakterioloogia osakonnas esinesid tabelite ja bakterioloogiliste preparaadega Ülikooli Bakterioloogiakabinett (juhataja: dots. C. Schlossmann) ja Loomaarstiteaduskonna Bakterioloogia-jaam (juhataja: prof. K. Happich); piltide, tabelite ja marutõve ravimisvahendeiga Pasteuri-instituut (juhataja: prof. K. Happich) Tartus ja rõugekaitselimaga purkides ja prooviklaasikestes Tartu linna Rõugekaitselima Valmistamise Jaam. Sama jaam näitas ka oma sisseseade ülesvõtteid.

Peale mainitud asutiste olid bakterioloogia osakonnas veel välja pannud termostaate ja steriliseerimisaparaate Jaan Lüdimois (Tartu) ja Ludvig Liblik (Tartu) ning mitmesuguseid aparaate ja laboratooriumitarbeid Ernst Leitz (Berliin) ja dr. Hermann Rohrbeck (Berliin).

Puhtkodumaalises, avaliku tervishoiu osakonnas oli välja pandud rohkearvuliselt tabeleid, dia- ja kartogramme, plaane, päevapilte ja aruandeid. Esinesid E. V. Tervishoiu Peavalitsus, Sõjaväe Tervishoiu Valitsus, Eesti Punase Risti Peavalitsus, Loomatervishoiu Peavalitsus, E. V. Statistika Keskbüroo, Harju-, Lääne- ja Pärnu Maakonnaavalit-

suse tervishoiuosakonnad, Tallinna Linna Statistika Büroo, Pärnu Linnavalitsuse Tervishoiuosakond ja Eesti Karskusseltside Kesктоimkond.

Peale tabelite olid avaliku tervishoiu osakonnas välja pannud veel mitmesuguseid aparate Ülikooli Meteoroloogia-instituut (juhataja: dots. K. K o c h) ja Tervishoiu-instituut (juhataja: prof. A. R a m m u l), viimane ka mudeleid.

Väljapanekuid — tervishoiulisi andmeid Eesti Vabadussõjast — I arstiteaduslikul näitusel.

Samas osakonnas esitasid J. M õ t t u s Tallinnast kummi-ääresid joogiklaaside tarvis, A n o f r i e f Elvast toitepreparaate ja vastavat kirjandust, Eesti Karskusseltside Kesктоimkond samuti kirjandust, Ülikooli Loomaarstiteaduskonna Piimaasjanduse-laboratoorium (juhataja: prof. K. H a p p i c h) mitmesuguseid väljapanekuid piimanduse alal ja Sõjaväe Tervishoiu Valitsus sõdurite varustust, toitu ja haiglate sisseseadet, kuna Loomatervishoiu-laboratoorium (juha-

taja: prof. K. H a p p i c h) näitas, kuidas teostub võitlus loomatiisikuse vastu.

Näituseks olid Tartu toodud ja seisid Tartu jaamas vaatamiseks Sõjaväe Tervishoiu Valitsuse poolt sõjaväe sanitaar-rong ja Eesti Punase Risti Peavalitsuse poolt sanitaar- ja saunavagunid.

S p o r d i o s a k o n n a s oli väljapanekuid vähe. Esinesid vaid Eesti Spordi Liit (Tallinn) tabelite, diagrammide ja päevapiltidega ja Balti Spordi- ja Võimlemise Riistade Vabrik-Ühisus võimlemissaali sisseseadega ja spordi- ja vehklemisabinõudega.

Kliinilise arstiteaduse osakonnas esinesid mitmesuguste preparaadega Ülikooli Naistekliinik (juhataja: prof. J. M i l ä n d e r), Närvikliinik (juhataja: prof. L. P u u s e p p), Teaduskonna- (juhataja: prof. K. K o n i k) ja Hospitaal-haavakliinik (juhataja: prof. R. W a n a c h). Peale preparaate olid eksponeerinud veel röntgenülesvõtteid ja päevapilte Sisehaiguste Hospitaal-kliinik (juhataja: prof. L. P u u s e p p), Närvikliinik ja Hospitaal-haavakliinik ja jooniseid Naistekliinik. Sisehaigustepolikliinik (juhataja: prof. H. K o p p e l) esitas mulaaže.

S u g u - j a n a h a h a i g u s t e o s a k o n n a s olid üles seatud Ülikooli Dermatoloogia-polikliiniku (juhataja: prof. A. P a l d r o c k), Tallinna Kõlbluspolitsei ja Tartu Linna Tervishoiuosakonna väljapanekud.

Dermatoloogia-polikliinik esitas mulaaže nahahaigusist, mikroskoopilisi lõike tervest ja haigest nahast, tabeleid suguhaiguste statistika alalt ja spiroheete pimedas vaateväljas, Tallinna Kõlbluspolitsei statistilisi tabeleid ja Tartu Linna Tervishoiuosakond tabeleid prostitutsiooni kohta.

Väga rikkalik oli väljapanekute poolest näituse ravimite osakond. Seal esinesid Ülikooli Rohuteaduse-instituut (juhataja: prof. J. S t a m m) mikroskoobi, aparateide, ja väitekirjadega instituudist, prof. mag. pharm. J. S t a m m aparadi, tabelite ja atlasega, mag. pharm. A. J ü r g e n s töödega Ülikooli Rohuteaduse-instituudist, mag. pharm. H. M a d d i s s o n tööga „Esthiol“ (põlevkivi õli produkt) rohu-

teaduse-instituudist, prof. A. P a l d r o c k kodumaa joodi ja *natrium sulfuricum*'iga, Arstirohtude Kasvatamise Ühing „Heli os“ Tartus kasvatatud ravimtaimedega, Tartu seebi- ja soodavabrik A. F r e d e r k i n g (omanikud prov. J. L i l l

Väljapanekuid — ravimeid — I arstiteaduslikul näitusel.

ja M. H a k k a j a) seepidega, seebi- ja keemiatööstus a.s. „Laborator“ (Tallinn) seepide ja kosmeetiliste vahendidega ja Maximilian L e c h t Tallinnast keemiliste aineiga hambaravi tarvis.

Kodumaa keemia laboratooriumest esinesid samas osakonnas: „Remedia“ (Tallinn) ravimeiga, „Aura“ (Tartu, omanik J. Pedel) sõnajalajuure ekstraktiga (*extr. filicis maris aeth.*), „Medikon“ (Tallinn) ravimeiga ja kosmeetiliste vahendeiga ja „Feiwal“ (Tallinn, omanikud A. Feischner ja E. Walter) seepidega. Farmatseutiliste preparaadega esines ka Fürstenwalde Tallinnast.

Välismaa keemia vabrikuid olid välja pannud keemilisi ja farmatseutilisi preparaate Farbwerke vorm. Meister Lucius & Brüning (Hoechst a. M.), E. Merck (Darmstadt), I. D. Riedel A.-G. (Berlin-Britz), C. F. Boehringer & Soehne G. m. b. H. (Mannheim-Waldhof), von Heyden (Radebeul-Dresden), Hoeckert & Michalowsky (Berlin — Neuköln), F. Hoffmann-La Roche & Co., Aktiengesellschaft (Basel), Dr. Volkmar-Klopfer (Dresden — Leubnitz) ja Georg Simons (Berliin). Plaastreid ja kosmeetilisi vahendeid oli välja pannud P. Beiersdorf & Co. A.-G. (Hamburg).

Peale nende keemiavabrikute esinesid veel Sonntag, Engelsapotheke (Regensburg) farmatseutiliste preparaadega, Schülke & Mayr (Hamburg) desinfektsioonivahendeiga ja Sächsisches Serumwerk und Institut für Bakteriotherapie G. m. b. H. (Dresden) seerumite, pookeaineiga ja kemoterapeutiliste preparaadega. Kummikarbid oli välja pannud Berliini kummivabrik C. Müller.

Kirurgiliste ja optiliste arstiriistade ning ortopeedia osakonnas oli esitatud üsna rikkalikult mitmesuguseid arstiriistu ja proteese, küll aga peamiselt välismaalt, sest kodumaa firmadest esinesid vaid kaks: arstiriistade- ja ortopeedia-tööstus Gustav Saks (Tartu) arstiriistadega ja proteesidega ja saapatööstus Julius Ugur (Tartu) ortopeediliste saabastega.

Välismaa firmadest esinesid: O.-Y. E. M. Nordquist (Helsingi) ja A. A. Marks (Frankfurt M. ä.) kunstlikkude kehaosadega, H. Hauptner (Berliin) loomaarstiteaduslike riistadega, Carl Unverzagt (Lörrach — Baden)

kubemerihmadega, W. H. G. van der Ven & Co. (Rees a. Rhein) süstlaiga ja arsti- ja hambaarstiriistadega, Verkaufsvereinigung Göttinger Werkstätten für Feinmechanik, Optik und Elektrotechnik (Göttingen) arstiriistade ja aparaadega, H. Windler (Berliin) ja Dr. Hans Braun & Dr. Wilhelm Braun G.

Väljapanekuid — arstiriistu, laboratoorseid vahendeid ja ortopeedilisi proteese — I arstiteaduslikul näitusel.

m. b. H. (Hamburg) arstiriistadega, Nordische Export-Gesellschaft m. b. H. (Berlin — Charlottenburg) ja Berth & Neumann (Jena) optikariistadega ning Moritz Böhme (Berliin) köitmismaterjali ja kummiartiklitega. Kummiartikleid oli veel välja pannud koos arstiriistadega ka Ernst A g a h d (Berliin). Peale B ö e h m e esines köitmismaterjaliga samuti B r a u n Berliinist. Lõppeks esitas

Paul Altmann (Berliin) mitmesuguseid aparate ja tarbesaju keemia, bakterioloogia, mikroskoopia ja hügieeni alal.

Füüsikalise ravi osakonnas olid välja pandud K. Seersant, F. Liblik ja A. Hausenberg (Tartu) mikroskoobi, elektriaparate ja soojamõõtjaid, Ven. Mattisen & H. Lammas (Tallinn) elektri-soojendamisvahendeid, Quarzlampen-Gesellschaft m. b. H. (Hanau) kvartslampe „Höhensonne“ valgusega ravimiseks, Reiniger, Gebbert & Schall A.-G. (Königsberg i. Pr.) füüsikalise ravi vahendeid, Watt A.-G. Elektrische Glühlampen-Fabrik (Berliin) röntgenitorusid, Georg Wolf G. m. b. H. (Berliin) arstiriistu kõrva, kurgu ja nina vaatamiseks ja dr. A. Krafft (Tallinn) universaalse röntgenistatiivi.

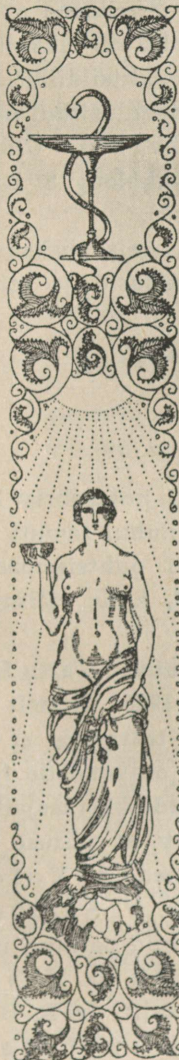
Samas osakonnas esinesid mitmesuguste väljapanekuiga mudaravi alalt Kuressaare Linnavalitsus ja mudaproovidega ja analüüsidega dr. med. H. Arronet'i mudaravila Haapsalus. H. Arronet'i mudaravila kohta oli esitatud ka ülesvõtteid.

Lõpeks viimases, arstiteadusliku kirjanduse osakonnas oli Ülikooli Raamatukogu välja pannud viimase 20 aasta väitekirjad arsti- ja loomaarstiteaduskonnast, haruldasi vanemaid arstiteaduslikke atlasi ja kirjatöid ja vanemast ajast gravüüre ja päevapilte arstiteaduskonna õppejõududest ja õppeasutisist.

Peale Ülikooli Raamatukogu olid veel eksponeerinud Eesti Rahva Muuseum eestikeelset populaar-arstiteaduslikku kirjandust ja Õpetatud Eesti Selts haruldasi Baltimail ilmunud arstiteaduslikke kirjatöid, mitmesuguseid gravüüre ning ülesvõtteid.

Kirjanduse osakonnas olid välja pandud ka Ülikooli kliinikute haiguslugude formulaare ja teisi trükitöid ning rohkesti Berliini kirjastuste J. Springer'i ja „Wratsch'i“ meditsiinilisi väljaandeid.

Näitus läks üldiselt väga hästi korda ja mulje oli kõigiti hea. Väga tunnustavalt kirjutas näitusest Helsingi Ülikooli

I. Eesti Arstide Kongressi

ajal 30 novembrist kuni 7 detsembrini 1921a.
korraldatud

Arstiteaduslise Näituse

korralduskomisjoni ja auhinnamõistjate
otsuse põhjal anti

Tartu ülikooli patoloogia instituudi
tema poolt väljapandud
patoloogilis-anatoomiliste preparaatide
kest

Kõige kõrgem **auhind:**

audiploom

Felbländer

W. Heesmaa

Tartu E.A.S. esimees.

Korralduskomisjoni
esimees.

A. Sassi

J. Klemm

Sekretäär

Sekretäär

Auhinnamõistjad:

A. Kuru

K. Kõiv

J. Hamm

Tartus 4. detsembril 1921 a.

Arstiteaduskonna ja soome-rootsi arstideseltsi Finska Läkarsällskapet'i esindaja Robert Tigerstedt, kes I Eesti Arstide Kongressi liikmena ka näitust külastas. Tähtsama osa näitusest olla moodustanud suureviisilisel huvitavad eesti väljapanekud, olgugi et Saksamaa firmad olid nii rikkalikult eksponeerinud uusimaid saadusi, et saksa meditsiinilist tööstust olla võidud tundma õppida Tartu arstiteaduslikul näitusel mitte halvemini kui Berliinis (S. Talvik¹). Üldiselt tunnustavalt mainis näitust ka Tartu farmakoloog S. Loewe²).

Näitust käis vaatamas 16 686 inimest, neist maksu eest 9795, maksuta (üliõpilased, kooliõpilased, sõdurid ja teised) 6891. Eksponente esines üldse 101.

II arstiteaduslik näitus.

II arstiteaduslik näitus toimus Tartus 25. novembrist kuni 5. detsembrini 1926 V Eesti Arstidepäeva puhul samuti Üli-kooli suures hoones Aia tänaval 46 ja oli puhtsisemaaline näitus. Esinesid vaid kodumaa ettevõtted, kuna välismaalt väljapanekuid vastu ei võetud.

Esimesed märkmed II näituse kohta leiduvad Tartu Eesti Arstide Seltsi koosoleku protokollis 6. okt. 1926. Nimelt tegi sel koosolekul Seltsi esimees A. Valdes teatavaks, et näituse eeltööd on juba käimas ja on valitud osakondade juhatajad, kellede kätte läheb vastavate osakondade üksikasjalisem korraldus. Protokollist 20. okt. 1926 selgub, et näituse korraldavasse toimkonda olid valitud dr. med. A. Valdes (juhataja), G. Kroll (juhataja abi) ja dr. V. Sumburg (kirjatoimetaja). Osakondade juhatajaks olid palutud prof. H. Parts, dr. J. Rives, dr. med. A. Arrak, dr. H. Normann ja dr. S. Lind. Näituse laekuriks valiti dr. R. Bernakoff, abiks Tervishoiu Muuseumi asjaajaja dr. J. Wald-

¹) S. T[alvik]: Eesti Arst 1, 121, (1922).

²) S. Loewe: Klin. Wschr. 1, 660, (1922).

mann. Koosolekul 3. novembril soovitas C. Schlossmann näituse ajal pidada 2—3 rahvalikku loengut. 17. nov. 1926 valiti näituse revisjonikomisjoniks Tartu Eesti Arstide Seltsi revisjonikomisjon koosseisus: dr. H. Silbermann, dr. A. P o b o l ja dr. Ed. L u k k. Samal koosolekul 17. nov. 1926 valiti auhindademõistjaks: prof. A. P a l d r o c k, prof. C. S c h l o s s m a n n, prof. A. R a m m u l, prof. K. K o n i k, prof. J. M i l ä n d e r¹⁾, prof. A. L ü ü s, prof. L. P u u s e p p, prof. H. P a r t s, eradots. N. V e i d e r p a s s ja dr. U. K a r e l l.

✓ Eesti Arstidepäeva puhul korraldatava

II Arstiteaduslise Näituse

avamisest 25 novembril kell 12 l. Tartus, Aia tän 46 palub Teid lahkesti osa võtta

TARTU EESTI ARSTIDE SELTS

NB Kutsekaart on pääsetäheks.

II arstiteadusliku näituse kutsekaart.

II arstiteaduslikul näitusel oli 6 osakonda: 1) anatoomia, füsioloogia ja katseline arstiteadus (juhataja: V. S u m b e r g); 2) tervishoid (juhataja S. L i n d); 3) kliiniline arstiteadus, ravilad ja sanatooriumid (juhataja: A. A r r a k); 4) ravimid (juhataja: H. P a r t s); 5) arstiriistad ja aparaadid, laboratooriumide, kliinikute ja arstikabinettide sisseseeded (juhataja: J. R i v e s) ja 6) arstiteaduslik kirjandus (juhataja: H. N o r m a n n).

Näituse ajal oli rahvale avatud ka alatine tervishoiu näitus Eesti Tervishoiu Muuseumis.

1) Hiljemini ilmunud näituse kataloogis J. M i l ä n d e r puudub.

Aia tän. hoone suures auditooriumis pidasid näituse ajal rahvalikke loenguid 26. nov. 1926: V. S u m b e r g: „Kuidas kodumaa tööstust arstiteaduse alal tutvustatakse ja kuidas seda tegema peaks“ ja J. W a l d m a n n: „Mis on näha teisel arstiteaduslisel näitusel“; 29. nov. 1926: N. V e i d e r p a s s: „Kodumaa desinfitseerivatest ainetest ja nende mõjust“ ja 2. dets. 1926: A. V a l d e s: „Mis on vähk“.

28. nov. 1926 esines samas kohas loenguga C. S c h l o s s - m a n n teemal: „Sotsiaalne võitlus vähktõvega“. Loeng oli määratud V Eesti Arstidepäeva liikmeile, kuid sissepääs oli võimaldatud, niipalju kui seda lubas ruum, teatud tasu eest ka teistele.

II arstiteadusliku näituse avas korraldava toimkonna juhataja A. V a l d e s¹⁾, tähendades, et iga rahva tervishoiuline seisund on tema kultuurilise taseme tunnuseks, kuid pole veel küllalt sellest, kui rahval on eeskujulik tervishoiuline seadusandlus ja toredad haiglad, tähtis on, et rahvas ise oleks veendunud nende tarvilikkuses, et laialdasis hulkades valitseks elav huvi ja usaldus arstiteaduse ja tema saavutiste vastu. Sellepärast ongi ka II arstiteadusliku näituse üheks ülesandeks äratada huvi rahvahulkades tervishoiuliste küsimuste vastu ja võita usaldust teadusele. Teiseks ülesandeks on demonstreerida arstiteaduses tarvitata vaid instrumente ja abinõusid. Meie kodumaa suudab juba täiesti sammu pidada välismaa tööstusiga, sellele lisandub veel suur hinnavahe. Eestis ei ole arstiteaduslike tarvete valmistamiseks suuri vabrikuid, töö tehakse tellimiste peale kesktööstuste poolt, materjal on kõige parem ning aparate ja riistu on võimalik konstrueerida täiesti nõuete kohaselt, kusjuures hõlpus on ka parandamine ja muutmine. Näitus kujutab ühes arstiteaduse edusammudega ka meie kesktööstuse kohanemist ja sitkust. Kogu näitus on pühendatud kodumaa tööstusele. Esialgne umbusk on kadunud.

Ka II arstiteaduslik näitus oli väga mitmekesine ja huvitav.

1) Postimees 70, nr. 322 (91), 5, (1926).

eisel Arstiteaduslikel Näitusel, mida korraldanud Tartu Eesti Arstide
Selts V Eesti Arstidepäewa puhul Tartus 25. novembrist 5. det-
sembrini 1926. aastal, on esinenud *Tartu Ülikooli*
kohtuliku arstiteaduse instituut
wäljapanekutega: esemed kohtulikust arstiteadu-
sest ja Tartu Ülik. arstiteaduskonna ajaloo
mille tunnistuseks on see

audiplom.

Tartus, 5. detsembril 1926. a.
№ 96.

Tartu Eesti Arstide Seltsi

esimees: *A. Valdes*

firjatoimetaja: *S. Lind.*

II arstiteadusliku näituse diplom.

Anatoomia, füsioloogia ja katselise arstiteaduse osakonnas olid välja pannud Ülikooli Histoloogia-instituut (juhataja: prof. H. Kull) mikroskoopilisi preparaate, osalt elusaid ja mikrofoto­gramme, Patoloogia-instituut (juhataja: prof. A. Ucke) mitmesuguste elundite vähi preparaate, Looduslooliste ja tervishoiuliste õppevahendite tööstus Tartus anatoomilisi mudeleid pabermassist ja vahamulaaže ja Rudolf Pragi (Tartu), Patoloogia-instituudi põline teenija, katseloomi: merisigu, valgeid hiiri ja kanelikke.

Tervishoiu osakonnas esinesid vaid Ülikooli Tervishoiu-instituut (juhataja: prof. A. Rammul) ja Eesti Punane Rist.

Tervishoiu-instituut oli välja pannud desinsektiooni- ja desinfektiooniaparaate ja andmeid Tartu linna joogiveekae­vude kohta. Ka olid esitatud tervishoiulised nõuded raamatute kohta.

Eesti Punane Rist oli välja pannud diagramme ja üles­võtteid.

Kliinilise arstiteaduse, ravilate ja sanatooriumide osakonnas esitasid Ülikooli asutisist Lastekliinik (juhataja: prof. A. Lüüs) kogu lisatoite lastele esimesel eluaastal, tabeleid laste tuberkuloosi, rahhiidi, sool­tenugiliste ja vigasuste kohta Eestis ning ülesvõtteid hai­geist lastest, Naistekliinik (juhataja: prof. J. Miländer) kogu emakavähi preparaate, Dermatoloogia-polikliinik mu­laaže nahahaigusist, Kohtuarstiteaduse-instituut (juhataja: prof. S. Talvik) preparaate, mulaaže ja pilte kohtuarstitea­duse ja Ülikooli Arstiteaduskonna ajaloost ja Närvikliinik (juhataja: prof. L. Pusepp) ajukasvajate ja patoloogilis­anatoomiliste preparaatide kollektsiooni, pealuu ja lüüsisamba röntgenülesvõtete kogu, kliinikust ilmunud töid ja ülesvõt­teid huvitavamaist haigusjuhtudest.

Peale Ülikooli kliinikute esinesid väljapanekuiga kliini­lise arstiteaduse, ravilate ja sanatooriumide osakonnas: Tartu Vesiravila (ravila plaan, pärmivedeliku analüüsid, proovid, tabelid ja diagrammid), Pärnu Linna Supelasutis (supelasu-

tise plaanid), Paide Linna ja Järva Maakonna haigla (diagrammid haigete liikumisest haiglais ja ülesvõtted haiglate sisseseadest), Taagepera Sanatoorium (ülesvõtted ja statistiline materjal) ja Pasteuri-jaam Tartus (statistilised andmed marutõvest Eestis ja marutõve arstimisvahendid).

Ravimite osakonnas oli väljapanekuid üsna rohkesti. Ülikooli Seerumi-laboratoorium oli eksponeerinud arstilisi seerumeid ja mitmesuguste pisikute kultuure ja preparaate, Tartu Linna Rõugekaitselima Valmistamise Jaam

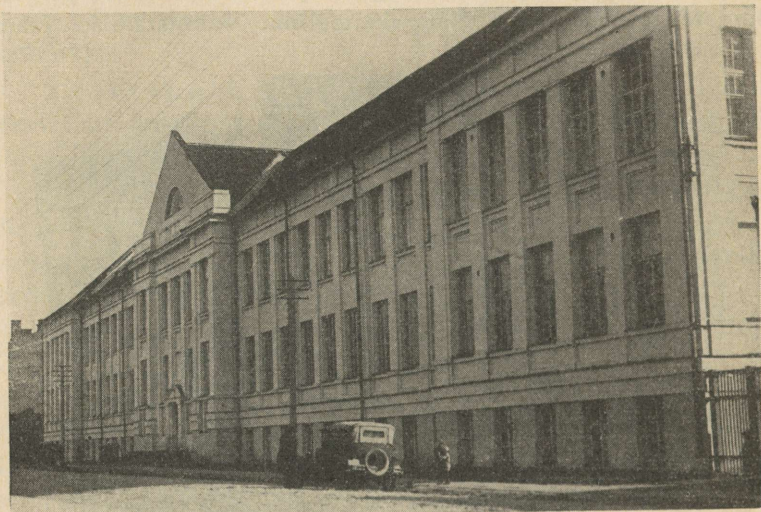
I—III arstiteadusliku näituse kataloogide kaante esiküljed.

rõugelima, päevapilte jaama sisseseadest ja vajalisemaid vahendeid lima valmistamiseks, Õlikivide Uurimise Laboratoorium põlevkiviõli trikresooole, fenolaate ja näiteid immutamiseks nendega, pörandaõli, krakkimisel saadud produkte, mida ka ravimeina saab tarvitada, ja kautšuki aseainet, A. F r e d e r k i n g i seebivabrik Tartus meditsiinilisi ja teisi seepe.

Väga laialdased olid a./s. „H e l i o s’e“ (Tartu) väljapanekud. Tähelepanu äratasid näidised „H e l i o s’e“ põldudel kasvatatud ravimtaimedest ja oma laboratooriumides ümbertöötatud, lõigatud, peenendatud ning jahvatatud nii sisekui välismaa ravimdroogest. Rikkalikud olid ka näidised

oma valmistatud galeenilisist, keemilis-farmatseutilisist, keemilis-tehnilisist ja kosmeetilisist preparaadest. Ei puudunud samuti oma tablettide ja parfümeeriatööstuse saadused ja oma valmistatud steriilsed ravimlahused ampullides.

A.-s. Eestimaa apteegi- ja rohukaubanduse ühing „Ephag“ (Tallinn) oli veel samas osakonnas eksponeerinud mitmesuguseid ravimeid ja hügieenilisi preparaate oma

Tartu Ülikooli hoone Aia tänaval nr. 46 (enne 38-a), milles korraldatud I—III arstiteaduslik näitus.

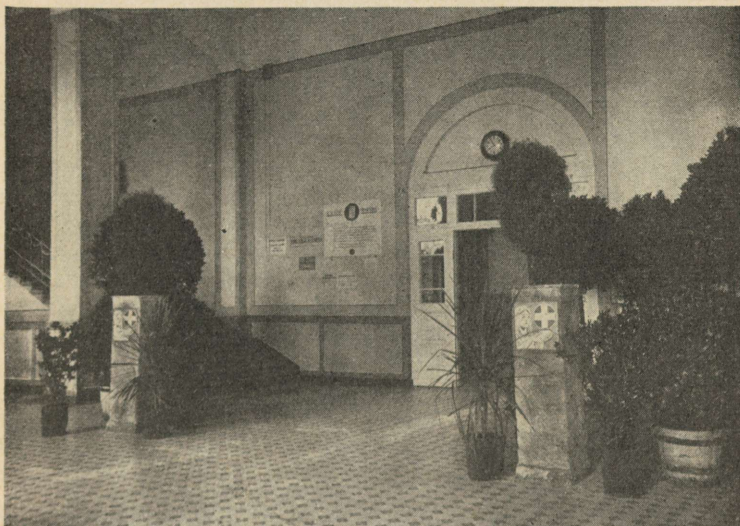
laboratooriumist ja mõningaid aparate, laboratoorium „Vikoo“ (Tallinn) tualettsepe.

Arstiriistade ja -aparaatide, laboratooriumide, kliinikute ja arstikabinettide siseseadete osakonnas olid välja pannud kaubamaja M. Jänes (Tartu) uuetüübilisi haiglavoodeid, H. Baumann (Tartu) laste- ja haigevoodeid, Konrad Maddisson (Tartu) haigelaudu, voodeid, kanderaame, liikuva laua söökide tarvis, arstiriistade laudu, arstikabineti pesukapi, vaagnamõõdja, gaasi- ja elektri-veesoojendamisaparate ja muud, R. Maddisson (Tartu) klaastarbeasju arstele, labo-

ratooriumele ja õppeasutisile ja Richard Triikka universaalelektrostaadi, elektrofoormasina ja autoregulaatori elektriküttega termostaadile.

Huvitav oli Jaan Kersna-Muuga poolt Tartus valmistatud röntgendiagnostiline universaalstatiiv.

Mitmesuguseid aparate (termostaate, sterilisaatoreid, tinktuuripresse, autoklaave ja teisi) olid välja pannud Jaan

Sissekäik näituseruumesse III arstiteadusliku näituse ajal.

Lüdimois (Tartu), Ludvig Liblik (Tartu), Otto Laga (Tartu) ja Reinh. Lood (Tartu). Gustav Saks (Tartu) esitas ortopeedilisi proteese ja arstiriistu ja Marie Pertelson igasuguseid korsette ja bandaaže.

Lõppeks arstiteadusliku kirjanduse osakonnas esinesid Eesti Arstideseltside Liit kuukirja Eesti Arsti ja teiste oma väljaandeiga, osühisus „Noor-Eesti Kirjastus“ ja k. o.-ü. „Loodus“ arstiteadusliku, tervishoiulise ja sportliku sisuga raamatuiga.

Näituse puhul ilmus ka illustreeritud nimekiri pealkirjaga: „II arstiteadusline näitus Tartus 25. XI

— 5. XII 1926“, mis peale vajalikkude andmete sisaldas uudisena rida populaarteaduslikke lühikirjutisi. Näituse nimekirjas kirjutasiid:

H. Normann: Eesti tähtsamad arstid minevikus.

S. Talvik: Surmavad õnnetusjuhud Tartu Ülikooli kohtuliku arstiteaduse instituudi lahangu-materjalis ja nende vahekord alkoholiga.

S. Talvik: Enesetappe juhud Tartu linnas ja maakonnas Tartu Ülikooli kohtul. instituudi lahangumaterjali andmetel.

E. Lasberg: Tervishoidlik seisund Eestis.

A. Lüüs: Rinnalaps vajab emarinda ja värsket õhku!

E. Lasberg: Sarlakite hädaohust maal.

A. Valdes: Hävitav umbrohi inimeskehas.

J. Miländer: Meelespidamiseks emaka vähktõvest.

A. Paldrock: Mõttetead.

J. Uudelt: Neile, kellel on silmavalgus kallid ja kes võivad seda ühe hoobiga kaotada.

V. Sumburg: Suu ja hammaste tervishoid.

H. Normann: Esimese eestikeelse tervishoidliku ajakirja 160-aastane juubel.

Peale nimeliste lühikirjutiste leidus nimekirjas veel 2 nimetat kirjutist:

Eesti arstinduse ajaloost ja Lastekaitse Eestis.

II arstiteaduslikku näitust külastas 6391 inimest. Eksponentide arv oli 39.

III arstiteaduslik näitus.

III arstiteaduslik ja tervishoiuline näitus toimus Tartus II Eesti Arstide Kongressi ajal 24.—26. sept. 1932 Tartu Ülikooli 300-a. põhjendamisjuubeli tähistamise puhul ja oli jälle puhtsisemaaline. Välismailt väljapanekuid vastu ei võetud.

Näituse eel- ja korraldustööd teostas näituse toimkond koosseisus: dr. V. Sumburg (esimees), eradots. H. Normann (esimehe abi), prof. A. Valdes, prof. H. Parts, dots. W. Wadi, dots. U. Karell ja eradots. J. Rives (liikmed).

Näitusel oli 7 osakonda: 1) üldine arstiteadus (juhataja: prof. A. Valdes); 2) tervishoid ja sport (juhataja: dots. B. Jürgens); 3) kliiniline arstiteadus, ravilad ja sanatooriumid (juhataja: dots. W. Wadi); 4) ravimid (juhataja: prof.

H. Parts); 5) arstiriistad ja aparaadid, laboratõoriumide, kliinikute ja arstikabinettide sisseseaded (juhataja: eradots.

Väljapanekuid — arstiteaduslikke jooniseid ja patoloogilis-anatoomilisi preparaate — III arstiteaduslikul näitusel.

J. Rives); 6) asutiste tegevus tervishoiu alal (juhataja: dr. V. Sumburg) ja 7) arstiteaduslik ja tervishoiuline (Eestisse puutuv või Eestis ilmunud) kirjandus (juhataja: eradots. H. Normann).

Näituse puhul oli rahvale avatud ka alatine tervishoiunäitus Eesti Tervishoiu Muuseumis.

Auhindade mõistmist toimetas igas osakonnas oma auhindamiskomisjon. Üldise arstiteaduse osakonnas töötas komisjon koosseisus: esimees — prof. A. Valdes, liikmed — prof. E. Veinberg, eradots. H. Normann, eradots. H. Madisson, eradots. J. Rives ja dr. V. Sumburg; tervishoiu ja spordi osakonnas: esimees — dots. B. Jürgens, liikmed — dr. M. Kask, dr. V. Sumburg, dr. K. Karask, eradots. H. Madisson, dr. L. Volmer; kliinilise arstiteaduse, ravilate ja sanatooriumide osakonnas: esimees — dots. W. Wadi, liikmed — prof. A. Lüüs, eradots. A. Arrak, dots. U. Karell, dr. med. R. Bernakoff, eradots. J. Rives; ravimite osakonnas: esimees — prof. H. Parts, liikmed — prof. C. Schlossmann, eradots. N. Veiderpass, prof. H. Parts, dr. E. Käer-Kingisepp ja Eesti Rohuteadlaste Ühingute Liidu esindaja mag. pharm. K. Rähesoo; arstiriistade ja aparaatide, laboratooriumide, kliinikute ja arstikabinettide sisseseadete osakonnas: esimees — eradots. J. Rives, liikmed — dots. J. Uudelt, dots. U. Karell, dr. med. R. Bernakoff, eradots. J. Grünthal ja prof. F. Laja; asutiste tervishoiulise tegevuse osakonnas: esimees — dr. V. Sumburg, liikmed — prof. A. Valdes, eradots. H. Normann, dr. M. Kask, dr. N. Kilik, dr. G. Kroll ja lõppeks arstiteadusliku ja tervishoiulise kirjanduse osakonnas: esimees — eradots. H. Normann, liikmed — prof. A. Valdes, prof. A. Lüüs, dr. med. R. Sinika, eradots. J. Rives ja dr. V. Sumburg.

Näitust revideerisid dr. H. Silbermann, dr. A. Pöbol ja dr. Ed. Luukk.

Näituse ajal esinesid Raadioringhäälingus 23. sept. 1932 dr. pharm. H. Sogenbits-Salasoo teemal „Kodu- ja

välismaa ravimitest“ ja 24. sept. 1932 C. Schlossmann ainel „Kas kodumaa või välismaa seerumid ja vaktsiinid“.

Näituse avas 24. septembril 1932 kell 10 toimkonna esimees V. S u m b e r g, tähendades, et arstiteaduslikkude näi-

Väljapanekuid — patoloogilis-anatoomilisi preparaate — III arstiteaduslikul näitusel.

tuste korraldamise alal on juba olemas väike ajalugu. I arstiteaduslik näitus 1921. aastal oli rahvusvaheline, esinesid peamiselt välismaa tööstused, kuna kodumaa saavutised arstiteaduse alal puudusid või esinesid väga kahvatult. II näitus 1926. a. oli korraldatud ainult kodumaa saaduste tutvustamiseks, taheti õhutada ja edendada sellega oma tööstust arstiteaduse alal. III arstiteaduslik näitus, mis jälle pühendatud vaid kodumaa saadustele, tõestab, et 1926. a. algatatud sihid olid õiged ja eesti tööstus arstiteaduse alal on selle lühikese ajaga teinud suuri edusamme, mille tulemusena välismaalt veetakse sisse märksa vähem arstiteaduslikke saadusi, kui neid valmistatakse kodumaal.

Oma väljapanekute poolest oli III näitus kahtlemata huvitavam ja mitmekesisem kui II.

Üldise arstiteaduse osakonnas olid eksponeerinud Ülikooli Anatoomia-instituut (juhataja: prof. E. V e i n b e r g) kogu läbipaistvaid anatoomilisi preparaate, Patoloogia-instituut (juhataja: prof. A. V a l d e s) patoloogilis-anatoomilisi preparaate, Eesti Tervishoiu Muuseum (juhataja: dr. V. S u m b e r g) anatoomilisi mudeleid pabermassist ja Hilda Kamdron (Tartu) arstiteaduslikke jooniseid.

Tervishoiu ja spordi osakonnas esinesid Marie Pertelson (Tartu) korsett-bandaažega, kõhusidemete ja rasedate bandaažega, Joh. Sirel (Tartu) mudelitega seedimise kohta ja kipsivalanguiga keha arenemise kohta kehakultuuri mõjul ja Ülikooli Tervishoiu-instituut (juhataja: prof. A. R a m m u l) tabelitega Tartu linna veevärgi vee ja maakondade joogivee kohta, peale selle raamatutena ilmunud maakondade tervishoiuliste kirjeldusiga.

Kliinilise arstiteaduse, ravilate ja sanatooriumide osakonnas köitsid tähelepanu Ülikooli Naistekliiniku (juhataja: prof. J. M i l ä n d e r) väljapandud looted I—X arenemiskuus, loote väärarengud, emaka ja munasarjakasvajad ja emakavälist rasedust selgitavad preparaadid.

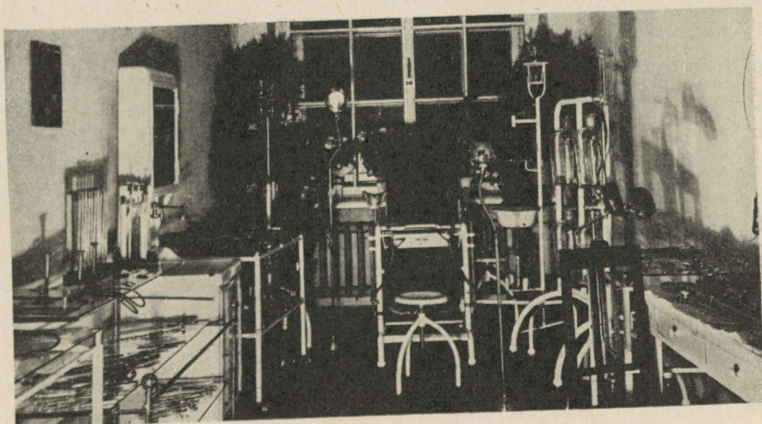
Samas osakonnas olid näha Taagepera Tiisikushaigete Sanatooriumi väljapanekuina sanatooriumi kipsist mudel,

Väljapanekuid III arstiteaduslikul näitusel.

kopsutuberkuloosi kujusid ja ravitulemusi selgitavad röntgenfilmid, diagrammid sanatooriumi tegevuse kohta, sanatooriumis ravimisel olevate haigete toidutabel, mitmesugused ülesvõtted, sanatooriumi prospektid ja kodukord. Samas demonstreeriti fantoomil prof. Jacobaeus'e torakokaustikat ühes vajalikkude operatsiooniriistadega.

Pärnu Linna Supelasutis oli veel välja pannud tabelleid,

Väljapanekuid — arstiriistu — III arstiteaduslikul näitusel.

pilte, jooniseid, muda, raba ja mineraalsoolasid purkides ja Haapsalu Linnavalitsus mudaproove, tabelleid muda analüüside kohta ja mudakompressse (H. Alver'i patent).

Ravimite osakonnas esinesid Ülikooli Bakterioloogia-instituut (juhataja: prof. C. Schlossmann) kultuur (veini) -pärmidega ja polüvalentse antigeeniga — *reactogen* ja Riiklik-Seerumi-instituut (juhataja: loomaarst H. Peterson) seerumite ja bakteriliste preparaadega. Siis olid veel välja pannud mitmesuguseid ravimeid a.-s. Prov. Julius Lill (Tartu), a.-s. „Ephag“ (Tallinn) ja G. Gnadenberg'i ja E. Leyden'i apteek Tallinnast. Meditsiiniliste seepidega esinesid seebivabrik „Veronika“ (Tartu) ja keemiatööstus „Feiwal“ (Tallinn), kes oli välja pannud ka seebilahuseid desinfektsiooni otstarbeks. Lääkepolituuriga ja Briljant-pihutajaga esines Tartu keemiatööstus „Produkt“ (dr. J. Kuusk).

Võrdlemisi rikkalik oli arstiriistade, aparaatide, laboratooriumide, kliinikute ja arstikabinettide sisseseadete osakond. U./ü. A. Keiss (Tartu) esitas arsti- ja loomaarstiriistu, arstikabineti sisseseadeid ja arstilisi aparate, Gustav Saks (Tartu) ortopeedilisi arsti- ja loomaarstiriistu, Erich Laga (Tartu) operatsioonilaua kõrva-nina-kurguhaigete tarvis, kurguhaigete läbivaatuselaua, arstiriistadelaua, arstiriistade- ja pesukapi, termostaadi ja kuivõhukapi, metallitööstus „Leek“ (Tartu) günekoloogilisi toole, Reinhold Lood (Tartu) tinktuuri- ja infundeerimisaparate ja Konrad Maddisson (Tartu) mitmesuguseid mehaanikatöid.

Piimanduse alal oli välja pannud I Eesti piimamasinate vabrik Gustav Peets (Tartu) piima stassaniseerimise(?) aparadi ühes katsetel saadud võrdlustabeleiga, bakterioloogiliselt ja hügieeniliselt lubatavad ja lubamatud sisseseade osad piimatööstuses ja eeskujulikud piima-, koore- ja piimasaaduste alalhoiunõud ja aparadid.

Huvitavad olid ka Jaan Kersna-Muuga (Tartu) väljapanekud, kes esitas suure alalise vooluga (220 volti) töötava diagnostilise ja liikuva vahelduva vooluga (220 v.) töö-

Väljapanekuid — „Eesti Arsti“ väljaandeid — III arstiteaduslikul näitusel.

tava röntgeniapaaraadi, kaks diatermia-aparaati, kaks ülesvõtte statiivi, kaitsekantsli kiirte vastu ja vahelduva vooluga (220 v.) töötava tsentrifuugi.

Lõppeks oli veel Adalbert V o h l i (Tartu) välja pannud mappe ja kaste mikroskoopiliste preparaatide tarvis, kataaloo- ja fotoplaatide ja diapositiivide kaste.

A s u t i s t e t e g e v u s e o s a k o n n a s t e r v i s h o i u a l a l o l i d e k s p o n e e r i n u d E e s t i K a r s k u s l i i t (Tartu) diagramme ja kirjandust, Tartu Naisühingu Käsitöökool (Tartu) toidlust käsitlevaid tabeleid ja Eesti Tervishoiu Muuseum tolmu- maske ja tooli otstarbekohase sirgelt istuma sundiva selja- toega.

Rikkalikum kui II arstiteaduslikul näitusel oli esindatud arstiteadusliku ja tervishoiulise kirjan- duse osakond. Seal esinesid E e s t i A r s t a a s t a k ä i k u d e ja väljaandeiga, E e s t i K i r j a s t u s - Ü h i s u s „P o s t i m e e s“ (Tartu) tema kirjastatud ja raamatukaupluse pealadudes asuva arstiteadusliku ja tervishoiulise kirjandusega, O./Ü. „N o o r - E e s t i K i r j a s t u s“ (Tartu) ja K. o./ü. „L o o - d u s“ (Tartu) arstiteaduslik-tervishoiulise sisuga raamatu- tega ja Eesti Tervishoiu Muuseum tema poolt väljaantud rahvalik-tervishoiulise kirjanduse, lendlehtede, plakatite, pil- tite, postkaartide ja markidega.

Ka III arstiteadusliku näituse puhul ilmus illustreeritud nimekiri-juht värvitrükis kaanega pealkirjaga: „III arsti- teaduslik ja tervishoiuline näitus Tartus, 24.—26. septembrini 1932. a.

Näituse nimekirjas kirjutasiid:

A. V a l d e s: Mõned lood kõhusoetõvest.

V. S u m b e r g: Pea sidumine neljanurgalise rätikuga.

A. L ü ü s: Tervetele lastele erilised suvituskohad.

H. N o r m a n n: Kopsuemfüseemist.

V. S u m b e r g: Tolm ärgu pääsegu kopsu!

J. U u d e l t: Mõnda pimedatest ja pimenemise ärahoidmisest

Eestis.

V. S u m b e r g: Enam õhku!

III arstiteaduslikul näitusel käis vaatajaid 2549. Ekspo- nentide arv oli 37.

Eesti arstiteaduslikkudel ja tervishoiulisil näitusil on kahtlemata olnud suur tähtsus arstiteaduslike ja tervishoiuliste saavutiste ja meie kodumaa meditsiinilise ja farmatseutilise tööstuse saaduste tutvustamises mitte ainult arstele, vaid ka laiemale rahvahulkadele. Nad on näidanud,

Väljapanekuid — röntgeniaparate — III arstiteaduslikul näitusel.

II Eesti Arstide Kongressi

ajal 24.—26. septembril 1932. a. korraldatud

*Arstiteaduslik-tervishoiulise
Näituse*

toimikonna ja asutajamõistjate otsuse põhjal anti

*Tartu Ülikooli patoloogia-instituudile
tema poolt valitud patoloogilisi-anatoomilisi
preparaatide eest*

tänukiri

S. Saaraste

Tartu Ü. A. T. esimees

R. Poma

Sekretär

W. Heuberger

Näitusetoimikonna esimees

H. Normann

Sekretär

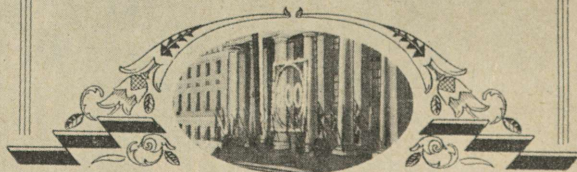
Näitusamäistjad

W. K. ...

Tartus, 26. septembril 1932.

H. Normann

Illustratsioon: Heide Tamm

III arstiteadusliku näituse diplom.

eriti II ja III näitus, et kodumaa tööstus suudab täiel määral võistelda välismaa saadusiga ja lisaks veel varustada oma saavutisega tarvitajaskonda märksa odavamate hindadega. Kodumaa meditsiinilise ja farmatseutilise tööstuse tutvustajaks ja propageerijaks peavad eesti arstiteaduslikud ja tervishoiulised näitused jääma ka edaspidi, ühtlasi aga ka selgitama laiemale hulkadele teaduslikke edusamme nii meditsiini kui ka hügieeni alal. Selles mõttes on meie näitused olnud eesti organiseeritud arstkonna tähtsaks ja elulähedaks ürituseks ning ära teinud olulise kultuurilise töö. Sama töö seisab neil ees ka tulevikus, kuid kahtlemata veel laiemas ulatuses.

Kirjandus.

Tartu Eesti Arstide Seltsi protokollid 1921 ja 1926. — Eesti Arstide Kongressi ajal Tartus korraldatava arstiteadusliku näituse nimekiri 30. XI — 1921 — 7. XII. Tartu [1921]. — II arstiteaduslik näitus 25. XI — 5. XII 1926. Tartu [1926]. — III arstiteaduslik ja tervishoiuline näitus Tartus, 24.—26. septembrini 1932. a. Tartu 1932.

Deutsches Referat.

HERBERT NORMANN: *Die I—III medizinisch-hygienische Ausstellung in Tartu 1921, 1926 und 1932.*

In Estland haben seit der Selbständigkeit des Landes drei medizinisch-hygienische Ausstellungen statt gefunden und zwar alle in Tartu (Dorpat). Die erste Ausstellung wurde veranstaltet anlässlich des I Estnischen Ärztekongresses im Jahre 1921, die zweite Ausstellung fand statt während des V Estnischen Ärztetages 1926 und die dritte während des II Estnischen Ärztekongresses 1932 anlässlich der Feier des 300-jährigen Bestehens der Universität Tartu. An der ersten Ausstellung beteiligten sich auch zahlreiche ausländische, vorwiegend deutsche Firmen, während die zweite und dritte Ausstellung rein einheimische waren und eine vollständige Übersicht der Entwicklung und der Erzeugnisse der einheimischen medizinischen und pharmazeutisch-chemischen Industrie boten. Zahlreich waren in den Schausälen der II und III Ausstellung in Estland hergestellte chirurgische Instrumente, Röntgenapparate, Thermostate und andere Utensilien für Laboratoriumsbedarf exponiert. Gut waren auch verschiedene einheimische Medikamente und Drogen vertreten. An den Ausstellungen ausser den industriellen Firmen beteiligten sich mit zahlreichen Exponaten noch Institute und Kliniken der Universität Tartu und viele staatliche und amtliche Institutionen. Die Ausstellungen fanden reges Interesse und wurden gut besucht.